

לאומיות מדינה ותהליכי גלובליזציה

עבודת גמר - גלוקליזציה

1. מבוא :

הטרדה מינית היא תופעה חברתית מסוכנת, המהווה אחת מצורות ההפליה נגד נשים ואשר מבטאת תפיסה היררכית כוחנית ביחסים שבין גבר לאישה ולא מערכת יחסים הדדית ומוסכמת. גם במילים אפשר להטריד מינית, והכוונה היא לא רק לביצוע מעשים פיזיים אלא גם למבטים ואמירות. התופעה היא גלובלית ולוקלית והיא קיימת בכל מדינה.

מקרי ההטרדות המיניות זו תופעה שתמיד הייתה קיימת סביבנו, אך בשנים האחרונות יש יותר מודעות לקיומה שהולכת וגוברת. דפוסי התנהגות ונורמות חברתיות שבעבר נתפסו כמקובלים כיום לא מתקבלים יותר: יחס מפלה לנשים, התייחסויות מיניות והפעלת כח ואלימות של ממש כלפי נשים. בעשורים האחרונים, כחלק ממגמות של שוויון מגדרי וזכויות נשים שעלו למודעות חברתית ובתמיכת תנועות פמיניסטיות ותנועות זכויות פרט, נשים התחילו בשנים האחרונות לאזור אומץ ולחשוף מקרי הטרדות שחוו. יותר מכך, לאחרונה אף ישנה מודעות ופתיחות לדבר ולדון בתופעה שהייתה עוד יותר מוסתרת ומושתקת שהיא מקרי הטרדות לא רק של נשים אלא גם גברים ונערים.

התנועה החברתית של me too, הניצבת בחזית המאבק נגד הטרדות מיניות תשמש כמקרה בוחן אמפירי בעבודה זו. השנים האחרונות היוו שינוי של ממש ועבודה זו תעסוק בהיבטים של תופעה זו באמצעות המושגים של גלובליזציה וגלוקליזציה. כתופעה חדשה ביותר שפרצה בשנים האחרונות בארה"ב בעקבות מקרה מסוים, התנועה הפכה במהירות לתופעה עולמית. בעקבות כך יהיה מעניין לבחון כיצד המסרים וההשפעה של תופעה זו מתבטאים ומתרגמים בזירה המקומית, ישראל. בנוסף, העובדה שהתופעה באה להאיר ולצאת נגד תופעה שכיחה וקיימת המתקיימת זמן רב מאפשרת את ההשוואה לאורך זמן.

2. קמפיין me too והטרדות מיניות :

הטרדות מיניות היו קיימות לאורך כל ההיסטוריה, אך רק בשנת 1976 לאחר שפמיניסטיות ופעילים באיגודים מקצועיים פעלו למניעת הטרדות מיניות בעבודה, והגדירו מגוון רחב של התנהגויות כהטרדה מינית, חל שינוי בהתייחסות לתופעה. תופעת ההטרדה המינית לא זכתה להכרה משפטית ומוסרית עד לאמצע שנות ה-70, ואילו בארגונים צבאים המודעות לנושא זה החלה להתגבש רק בעשורים האחרונים. הטרדה מינית הוכרה כבעיה חברתית ובתי משפט החלו להכיר בה כסוג של התנהגות מפלה, לכן על המעסיקים הוטלה האחריות למניעתה. היום כבר אין ספק, כי הטרדה המינית מהווה התנהגות שאינה מקובלת והיא אף נחשבת כעבירה.

בשנת 1998 התקבל במדינת ישראל חוק הטרדה מינית. חוק זה נחשב מתקדם ביותר בתחום מניעת ההטרדה מינית והוא מהווה צעד ייחודי וחדשני בקנה מידה עולמי. כשחוק זה נכנס לתוקף הפכה הטרדה מינית להתנהגות אסורה בכלל, לא רק בארגוני העבודה אלא כל פגיעה בכל מקום. לפני החוק נשים שהוטרו בחרו לשתוק ולא להתלונן כי לא היה נהוג לדבר על זה: נשים פחדו לאבד את מקום עבודתן וגם כי לא היה מי שיעמיד לדין ומי שישלם את הדין. כיום גם בארץ וגם בעולם נשים בוחרות לדבר ולהעניש את מי שפגע בהן. כאן ניתן לראות את השינוי במחשבה בהתנהגות ובהתנהלות בשני נקודות הזמן הללו: לפני החוק ואחרי החוק.

אחת מהפרשות שעוררו סערה ברקע ההיסטורי והובילו לשינוי תפיסתי ומשפטי היא פרשת האונס בשמרת. הפרשה היא כינוי למקרי אונס שהתרחשו בקיבוץ שמרת בשנת 1988 שבה ביצעה חבורת נערים, חלקם בני הקיבוץ, לאורך מספר ימים, מעשי אונס בנערה בת 14 וחצי תוך כדי שימוש באלימות ואיומים. הנערה התלוננה בפני אחות הקיבוץ וסיפרה לה על המעשים. האחות הגישה לה טיפול רפואי אך נמנעה מלדווח על המקרה לרשויות. לאחר יומיים סיפרה הנערה על המעשים גם לאמה, ששכנעה אותה להגיש תלונה במשטרה, חמישה ימים לאחר סיום מעשה האונס. הנערה אמרה כי פחדה לפרסם את דבר המעשים ובכך לצאת נגד בני הקיבוץ. הפרשה הביאה לשינוי בהתייחסות החוק למעשה אונס. נגד שמונה מהחשודים באונס הוגש כתב אישום לבית המשפט המחוזי בחיפה אך הם זוכו מחמת הספק. בעקבות לחץ ציבורי, הוגש ערעור על ידי המדינה לבית המשפט העליון נגד ארבעה מהם. ארבעתם הורשעו ונגזר עליהם מאסר בפועל. בפסק הדין התקדימי נאמר כי חובה על הגבר לחפש ולוודא את הסכמתה המפורשת של האישה לפני מגע מיני איתה, ואם לא ניתן אישור כזה, מדובר באונס.

בעבר לא היה קיים החוק למניעת הטרדה מינית ורק לאחר מקרי אונס נוראים כדוגמת אותו אונס בשמרת נחקק חוק של איסור פגיעה על רקע מיני. חוק העונשין הראשוני שנחקק בשנת 1977, מגדיר שורה של עבירות מין המתבססות על תקיפה מינית פיזית: אינוס, בעילה אסורה בהסכמה, מעשה סדום, מעשה מגונה, מעשה מגונה בפומבי ועבירות מין במשפחה ובידי אחראי על חסר ישע. עבירות אלו יהיו מטופלות על פי המשפט הפלילי.

החוק למניעת הטרדה מינית נחקק בשנת 1998. החוק עוסק בהרחבה בתחום ההטרדה המינית במקום העבודה, ובאחריותם של המעסיקים לפעול למניעת הטרדה מינית במקום עבודתם והוא מטיל חובה על המדינה, כוחות הביטחון (צה"ל, משטרה, שירות בתי הסוהר) ומוסדות להשכלה גבוהה, לפעול למניעת הטרדה מינית במסגרת מוסדות אלו (על פי אתר כל זכות¹). החוק מגדיר חמישה סוגי התנהגות המהווים הטרדה מינית וקובע שהתנהגות כזו היא בגדר עבירה פלילית שעונשה מאסר, ועוולה אזרחית המאפשרת לבית המשפט לפסוק פיצוי ללא הוכחת נזק: סחיטה באיומים לביצוע מעשה בעל אופי מיני, מעשים מגונים (כפי שמופיעים בחוק העונשין משנת 1977), הצעות חוזרות בעלות אופי מיני המופנות לאדם שהראה כי אינו מעוניין בהן, התייחסות מבזה או משפילה המופנית לאדם ביחס למינו או מיניותו וכן הפצת תמונות או סרטונים בעלי תוכן מיני של אדם אחר, ללא רשותו. עבירות הטרדה מינית מטופלות תחת המשפט הפלילי, אך גם במסגרת

¹ "חוק למניעת הטרדה מינית", נדלה מתוך אתר כל זכות:

https://www.kolzhut.org.il/he/%D7%97%D7%95%D7%A7_%D7%9C%D7%9E%D7%A0%D7%99%D7%A2%D7%94%D7%98%D7%A8%D7%93%D7%94_%D7%9E%D7%99%D7%A0%D7%99%D7%AA